

הלכה ג

משנה

בחמשה עשר בו שולחנות יושבין במדינה. בעשרים וחמשה בו ישבו במקדש. משישבו במקדש התחילו ל^ומשכן. את מי ממשכנין? – לויים וישראלים וגרים ועבדים משוחררין, אבל לא נשים ולא עבדים ולא קטנים. וכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו, אינו פוסק. אין ממשכנין את הכהנים, מפני דרכי שלום.

א, ט

אור לישירים

בעשרים וחמשה בו – בחודש אדר, **ישבו** – שולחנות, **במקדש** – וקיבלו את השקלים מהשולחנות במדינה שהביאו להם את השקלים שגבו. **משישבו במקדש**, **התחילו** – בית דין, **למשכן** – לקחת משכון ממי שלא הביא את שקלו.

את מי ממשכנין? – לויים וישראלים (יהודים שאינם לא כוהנים ולא לוויים) **וגרים** (גויים שנעשו יהודים) **ועבדים משוחררין** – שכל אלו חייבים לתת מחצית השקל בכל שנה (עבד כנעני (עבד שאינו יהודי) המשתחרר הופך להיות עם שחרורו יהודי גמור), **אבל לא נשים** – שהן פטורות ממחצית השקל, משום שהן חסרות רכוש, ואינן יכולות לשלם, **ולא עבדים** – כנענים, שאף הם פטורים ממחצית השקל, **ולא קטנים** – שהם פחות מגיל עשרים שנים, שאינם חייבים במחצית השקל (וזמן גדלות לעניין חיוב במחצית השקל מן התורה הוא עשרים שנים (שמות ל, ד)).

וכל קטן – שהוא פחות מגיל עשרים שנים, **שהתחיל אביו לשקול על ידו** – לתת מחצית השקל בשבילו, **אינו פוסק** – אין הבן מפסיק מלשקול, אלא שוקל בעצמו כל שנה, אף שעדיין אינו חייב לשקול עד שיהא בגיל עשרים שנים.

אין ממשכנין את הכהנים – אומנם גם הכהנים חייבים לתת מחצית השקל, ואף תובעים אותם, אבל אין ממשכנים אותם, **מפני דרכי שלום** – שלא יבואו הממשכנים לידי מריבה איתם.

בתוספתא שקלים א, ו שנו: משישבו במקדש התחילו למשכן. משל לאחד שעלתה לו מכה ברגלו, והיה הרופא כופתו ומחתך בבשרו בשביל לרפואתו (ואף שהחולה מצטער מן החיתוך, סופו שהוא מכיר שאין כוונתו אלא לרפואתו), כך אמר הקב"ה: משכנו ישראל על שקליהם, כדי שיהו קורבנות הציבור קריבים מהם (שהרי אין קורבנות הציבור באים משל יחיד, ולפיכך לוקחים שקלים מכל ישראל), מפני שקורבנות הציבור מרצים ומכפרים בין ישראל לאביהם שבשמים. וכן מצינו בתרומת שקלים ששקלו בני ישראל במדבר (ומשה רבנו לקח מהם את הכסף בעל כורחם, כדי

בירושלמי פאה, אך אינו שייך לכאן, והוא מוסב על המקרה הבא ששינוי במשנה פאה ה, א: "הרוח שפיזרה את העומרים (ונתערבו שיבולים של בעל השדה בשיבולי הלקט, ואין יודעים כמה לקט היה), אומדים אותה (מעריכים את השדה) כמה לקט היא ראויה לעשות (מהי כמות הלקט שיכולה להיות בשדה זו), ונותן לעניים (לפי הערכה זו)". מפני שזה אונס, הרי שהוא נותן לעניים משום הפקר בית דין ולא משום קנס, וכיוון שבית הלל אומרים: הפקר לעניים - אינו הפקר, לכן לדעת בית הלל העניים המקבלים את השיבולים חייבים לעשר אותן ואחר כך רשאים לאכול (בכתב יד הבבלי ובדפוס ונציה הבבלי אין חמש מילים אלו. בדפוס ונציה הבבלי הגרסה בדברי רבי אמי: 'בית שמאי היא, דאי כבית הילל עניים מעשרין ואוכלין', ואין כן סגנון הירושלמי. - תופעה דומה, שבאו שני משפטים סמוכים כסגנון האמור כאן והשני אינו המשכו של הראשון אלא הוא מוסב על ההלכה הבאה שבמשנה, מצויה בירושלמי פסחים ז, ה וכפי שנתפרש ב"תוספתא כפשוטה" מועד עמודים 616-617).

עד כאן המקבילה בירושלמי פאה.

דברי רבי אמי בשם רבי שמעון בן לקיש ודברי רבי יוסי נאמרו בירושלמי שם גם לפני תחילת המקבילה. כשמעמידים משנה או ברייתא כחכם יחיד, דרכו של האמורא רבי יוסי להעמיד אותה כדברי הכל.

☆☆☆

הלכה ג

משנה

משנה זו חוזרת ללמד בעניין גביית השקלים. **בחמשה עשר בו** – בחודש אדר, **שולחנות** – חלפנים הפורטים ומחליפים מטבעות, **יושבין במדינה** – בכל המקומות בארץ ישראל, מלבד המקדש, וגובים את השקלים.